

ΕΛΛΗΝΟΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΚΗ ΣΠΗΛΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΟΣΠΗΛΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

από τον

Κ. ΠΑΡΑΓΚΑΜΙΑΝ

Στις 6 Σεπτεμβρίου 1988 ξεκίνησε, με οργάνωση και ευθύνη του γράφοντα, ένα Ελληνογιουγκοσλαβικό πρόγραμμα εξερεύνησης άγνωστων σπηλαίων και βαράθρων στην Κρήτη, που διήρκεσε περίπου 20 ημέρες. Την Ελλάδα εκπροσώπησε η Ελληνική Σπηλαιολογική Εταιρεία (Ε.Σ.Ε.) με 3 μέλη της και την Γιουγκοσλαβία η Σλοβένικη Σπηλαιολογική Λέσχη *Сти Galeb* με 12 μέλη. Η βιοσπηλαιολογική έρευνα έγινε από τον καθηγητή του Πανεπιστημίου της Λιουμπλιάνα Δρα *Boris Sket* και τον γράφοντα.

Ευχαριστούμε θερμά τον Μ. Πολυχρονάκη, μέλος του Ε.Ο.Σ. Χανίων, για το μεγάλο ενδιαφέρον που έδειξε, διευκολύνοντας την αποστολή στον Ομαλό Χανίων. Διάφορα προβλήματα που παρουσιάστηκαν (εσπευσμένη άφιξη ξένων, απώλεια σπηλαιολογικού υλικού) ξεπεράστηκαν με την ακαριαία αντίδραση της Ε.Σ.Ε. η οποία έστειλε υλικό και δύο πολύ ικανά στελέχη της, τους Λάμπη Νικολάου και Παναγιώτη Πλέσσα. Τέλος ευχαριστούμε θερμά τον Διευθυντή της Δ/σης Δασών Χανίων για την άδεια που μας έδωσε να κινηθούμε μέσα στον Εθνικό Δρυμό Λευκών Ορέων και τον φύλακα Νίκο Βολάνη που μας οδήγησε στον Δαιμονόσπηλιο.

Μέλη της αποστολής: Τα μέλη της αποστολής ήσαν τα εξής: Από Ελληνικής πλευράς οι: Καλούδι Παραγκαμιάν, Βιοσπηλαιολόγος, μέλος Ε.Σ.Ε., υπεύθυνος αποστολής, *Tone Venedik*, υπεύθυνος γιουγκοσλαβικής ομάδας, *Silvo Ramjiak*, Πρόεδρος «*Сти Galeb*», *Boris Sket*, Βιοσπηλαιολόγος, *Janko Cuksati*, *Sreco Kvas*, *Darko Narglav*, Λάμπη Νικολάου, Έφορος του Δ.Σ. της Ε.Σ.Ε., *Igor Ocvirik*, Παναγιώτης Πλέσσας, μέλος της Ε.Σ.Ε., *Tone Rojgorski*, *Dani Prevorsek*, *Edo Tominsek*, *Jure Vrhovec*.

Χρονικό μετακινήσεων: Οι Γιουγκοσλάβοι έφθασαν στο Ηράκλειο την Τρίτη 6 Σεπτεμβρίου 1988 (ώρα 22.00). Την επομένη κανονίστηκαν οργανωτικά θέματα και μπήκε το πλάνο δουλειάς για τις περιοχές Ομαλού Χανίων και Καστελίου Ηρακλείου.

Πέμπτη (8-9): άφιξη και διανυκτέρευση στα Χανιά. Έγιναν οι επαφές με την Δ/ση Δασών Χανίων για παροχή άδειας, με τον Μ. Πολυχρονάκη για πληροφορίες και με την Ε.Σ.Ε. για αποστολή υλικού.

Παρασκευή (9-9): Άφιξη στο οροπέδιο του Ομαλού. Στήσιμο της κατασκήνωσης στην

*L' expédition Grecque-Yougoslavique de Spéléologie et Biospéléologie à Crète
par C. Paragiamian*

είσοδο της Σπηλιάς του «Τζανή» και αμέσως δουλειά. Αρχίζει το αρμάτωμα του «Τζανή». Οι ημέρες που ακολουθούν μέχρι τις 16-9 είναι γεμάτες δράση. Έρχονται στο μεταξύ οι Λάμπης Νικολάου και Παναγιώτης Πλέσσιος (για 4 ημέρες). Γίνονται καθημερινά αναβάσεις στον Γκίγκιλο, ψάξιμο για σπηλιές σε όλο το οροπέδιο και στο φαράγγι της Σαμαριάς. Όλες οι σπηλιές που ανακαλύπτονται καρτογραφούνται.

Παρασκευή (16-9): Διέλευση του φαραγγιού και διανυκτέρευση στην Αγ. Ρουμέλη.

Σάββατο (17-9): Από Αγ. Ρουμέλη στα Σφακιά και μετά Χανιά. Τέσσερις από μας ξεκινούν πάλι για τον Ομαλό όπου και διανυκτερεύουν, ενώ οι υπόλοιποι διανυκτερεύουν στα Χανιά.

Κυριακή (18-9): Αφού πάρουμε τις αποσκευές και τον σπηλαιολογικό εξοπλισμό, αναχωρούμε για Χανιά όπου συναντούμε τους υπόλοιπους. Όλοι μαζί ξεκινούμε για το Ηράκλειο. Στήνουμε τις σκηνές μας στο Camping Ηρακλείου.

Δευτέρα (19-9): Ημέρα ξεκούρασης για όλους. Ενοικίαση 2 αυτοκινήτων για γρηγορότερη και ευκολότερη μετακίνηση.

Τις επόμενες 4 ημέρες γίνονται επισκέψεις σε σπηλαιοβάραθρα και καταβόθρες της περιοχής του Μοναστηριού Καλέρη στο Καστέλι Ηρακλείου.

Παρασκευή (23-9): επίσκεψη σε 2 καταβόθρες της κοινότητας Ζωνιανών στον Ψηλορείτη (στην Λακκότρυπα βρήκαμε ένα μηχανάκι – Suzuki 125 cc – το οποίο ανασύραμε με την βοήθεια των χωρικών και το παραδώσαμε στην αστυνομία).

Σάββατο (24-9): Επίσκεψη στο φαράγγι της μονής Πρεβέλης. Γίνεται δειγματοληψία από το ποτάμι.

Κυριακή (25-9): Έγινε η διαδρομή Ηράκλειο-Αγ. Νικόλαος-Βάι κατά μήκος της οποίας έγιναν δειγματοληψίες από τεχνητά πηγάδια.

Δευτέρα (26-9): Ημέρα ελεύθερη για όλους.

Τρίτη (27-9): Οι Γιουγκοσλάβοι δίνουν ευχαριστήριο δείπνο.

Τετάρτη (28-9): Ανταπόδοση του δείπνου.

Πέμπτη (29-9): Αναχώρηση της Γιουγκοσλαβικής αποστολής.

Σπηλαιολογική δραστηριότητα: Έγιναν έρευνες στις εξής περιοχές. Οροπέδιο Ομαλού, Γκίγκιλος Λευκών Ορέων, Καστέλι Πεδιάδας και Ζωνιανά. Το πνεύμα ομαδικότητας, η όρεξη για δουλειά και η μεθοδικότητα των κινήσεων ήταν το αντιστάθμισμα των προβλημάτων που προέκυψαν από τις πολλές αποσκευές. Τα μέλη της αποστολής, όποτε χρειάστηκε, χωρίστηκαν σε ομάδες δουλειάς (εξερεύνηση, καρτογράφηση, ανίχνευση, μαγείρεμα, κλπ.). Έτσι δημιουργήθηκε ένα ευέλικτο σχήμα κάρη στο οποίο έγινε δυνατό να βρεθούν και να καρτογραφηθούν για πρώτη φορά 30 περίπου σπηλαιοβάραθρα και καταβόθρες. Αποκορύφωμα ήταν η εξερεύνηση και πλήρης καρτογράφηση του 2ου σε μέγεθος Ελληνικού σπηλαίου «Τζανή Σπήλιος» η προβολή του οποίου σε οριζόντιο επίπεδο ξεπερνά τα 2.000 μέτρα. Έτσι, αν ληφθούν υπ' όψη οι κλίσεις, το συνολικό του μήκος θα πρέπει να φτάνει αν όχι να ξεπερνά τα 3 χιλιόμετρα. Στο τέλος κάθε σπηλαίου τα μέλη του Cmi Galeb άφηναν αναμνηστική πλακέτα από αλουμίνιο με το όνομα της λέσχης τους και την ένδειξη.

JUGOSLAVIAN SPELEOLOGICAL EXPEDITION CRETA '88

Στο τέλος του Τζανή ο Λάμπης Νικολάου άφησε συμβολικά μια μικρή Ελληνική σημαία.

Αναλυτικότερα τώρα τα σπήλαια που επισκευτήκαμε και χαρτογραφήσαμε είναι τα εξής:

Περιοχή Ομαλού:

«Τζανή σπήλιος»	Προβολή μήκους: 2.038 μ. Βάθος: 230 μ.
«Ανώνυμη I»	μήκος: 13 μ.
«Ανώνυμη II»	μήκος: 15 μ.
«Ανώνυμη III»	μήκος: 25 μ.
«Ανώνυμη IV»	μήκος: 18 μ.
«Περιστερότρυπα»	Βάθος: 45 μ. (τοποθεσία «Φώκιες»)

Γκίγκιλος Λευκών Ορέων:

«Δαιμονόσπηλιος» (πρόποδες)	Μήκος: 100 μ. Βάθος: 20 μ.
Γκίγκιλος I	Βάθος: 109 μ.
Γκίγκιλος II	Βάθος: 16 μ.
Γκίγκιλος III	Βάθος: 27 μ.
Γκίγκιλος IV	Βάθος: 13 μ.
Γκίγκιλος V	Βάθος: 45 μ.
Γκίγκιλος VI	Βάθος: 20 μ.
Γκίγκιλος VII	Βάθος: 10 μ.
Γκίγκιλος VIII	Βάθος: 23 μ.
Γκίγκιλος IX	Βάθος: 10 μ.
Γκίγκιλος X	Βάθος: 14 μ.
Γκίγκιλος XI	Βάθος: 11 μ.
Γκίγκιλος XII	Βάθος: 20 μ.
Γκίγκιλος XIII	Βάθος: 15 μ.
Γκίγκιλος XIV	Βάθος: 15 μ.
Γκίγκιλος XV	Βάθος: 50 μ.

Καστέλι Πεδιάδας Ηρακλείου:

«Καλήρη»	Βάθος: 105 μ.
«Ξεπατωμένη τρύπα»	Βάθος: 45 μ.
«Λαβύρινθος Κνωσού»	Βάθος: 30 μ. Μήκος: Δεν υπολογίστηκε ακόμη
«Καστέλι I»	Βάθος: 14 μ.

Αλμυρού Ηρακλείου (Γάζι):

«Αλμυρού»	Μήκος: 34 μ.
-----------	--------------

Ζωνιανά (Ψηλορείτης):

«Λαζάρου Τρύπα»	Βάθος: 50 μ.
«Λακκότρυπα»	Βάθος: 50 μ.

Βιοσπηλαιολογική δραστηριότητα: Είχαμε την ευκαιρία να συνεργαστούμε με ένα παγκόσμια καταξιωμένο βιοσπηλαιολόγο, τον Καθηγητή Dr. Boris Sket. Η συνεργασία αυτή ήταν πολύ επικοδομητική (βλ. αποτελέσματα) και τα αποτελέσματα της θα φανούν συνολικά και δημοσιευμένα σε επιστημονικά περιοδικά. Παράλληλα έγιναν και

πολλές συζητήσεις πάνω στο μεγάλο βιοσπηλαιολογικό πρόγραμμα που διεξάγεται αυτό τον καιρό στο Γεωγραφικό τόξο του Νότιου Αιγαίου*.

Ο Dr. B. Sket ανέλαβε την υδρόβια τρωγλόβια πανίδα και ο γράφων την χερσαία. Δειγματοληψίες γίναν από τις περισσότερες σπηλιές που επισκεύτηκε η αποστολή καθώς επίσης, από πηγές (Αλμυρός Ηρακλείου και Χανίων), από όχθες ποταμών και από πηγάδια άδρευσης, επιλεκτικά σε ολόκληρη την Κρήτη.

Αποτελέσματα: Συνοπτικά τα αποτελέσματα της έρευνας (όσα μέχρι στιγμής μπορούν να αναφερθούν) είναι τα εξής:

Λίστα ειδών που έχουν προσδιοριστεί μέχρι στιγμής (Τρωγλόβια 1, Τρωγλόξενα 2, Τρωγλόφιλα 3, Τυχαίοι επισκέπτες 4):

OLIGOCHETA	DIPLOPODA
<i>Allolobophora rosea</i> 3	<i>Acanthopetalum furguligerum</i> 3
MOLLUSCA	<i>Serranum sbordonii</i> 3
<i>Lindbergia</i> sp. 1	<i>Polydesmus</i> sp. 3
ISORODA	<i>Pachyiulus flavipes</i> 4
<i>Trichoniscus lindbergi</i> 1	COLEOPTERA
<i>Schizidium perplexum</i> 1	<i>Blaps</i> sp. 4
<i>Asellus acuaticus</i> 3	<i>Carabus banoni</i> 4
<i>Proasellus</i> sp. 3	<i>Duvalius sbordoni</i> 1
AMPHIPODA	ORTHOPTERA
<i>Nirphagus</i> sp. 1	<i>Dolichopoda</i> sp. 2
PSEUDOSCORPIONES	<i>Troglophilus</i> sp. 3
<i>Chthonius</i> sp. 1	<i>Discoptila lindbergi</i> 3
ARANEAE	MAMMALIA
<i>Meta meriane</i> 2	<i>Rhinolophus hiposideros</i> 2
<i>Tegenaria bayeri</i> 3	<i>Rhinolophus ferrum-aquinum</i> 2
<i>Tegenaria ferruginea</i> 3	<i>Pipistrelus pipistrelus</i> 2
<i>Lepthyphantes beshkovi</i> 3	
<i>Hoplopholcus</i> sp. 3	
<i>Pholcus</i> sp. 3	

Είναι αρκετά τα είδη που δεν έχουν αναγνωριστεί ακόμη. Η επιτυχία ωστόσο της αποστολής μπορεί να εσπαστεί στα εξής:

- Η ανακάλυψη 3 ειδών καινούριων για την επιστήμη, με μεγάλη πιθανότητα το ένα από αυτά να είναι καινούριο Γένος.
- Τα περισσότερα από τα προαναφερθέντα είδη αναφέρονται για πρώτη φορά από αυτές τις σπηλιές ή και από τις ευρύτερες περιοχές. Προστέθηκαν πολλά στη γνώση που έχουμε για την εξάπλωση και την οικολογία τους.
- Το γένος *Troglophilus* της Κρήτης είναι υπό αναθεώρηση από τον γράφοντα. Η ανακάλυψή του στον Ομαλό προσφέρει πολλά στοιχεία για αυτή την δουλειά.

Σημείωση: Πρέπει να διευκρινισθεί ότι η παραπάνω αναφορά μας δεν είναι πλήρης. Θα συμπληρωθεί με την αναφορά προς την Δ/ση Δασών Χανίων, τις πλήρεις περιγραφές των σπηλαιών (Γιουγκοσλάβοι), τις περιγραφές των καινούριων ειδών που βρέθηκαν και την αναγνώριση μερικών άλλων.